

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1919 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

I en till riksdagen avlåten, den 31 nästlidna januari dagtecknad proposition nr 50, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga här nedan intagna

Förslag

till

Lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Härigenom förordnas som följer:

Om sådant med hänsyn till utomordentliga, av krig föranledda förhållanden provas oundgängligen nödigt, må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 8 saml. 5 häft. (Nr 8.)

ej mindre för viss tid fritaga riksbanken från den enligt 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 riksbanken åliggande skyldigheten att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnas,

än även förklara, att bestämmelsen i § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 om rätt för en var, som vid myntverket inlämnar guld, att därför erhålla guldmynt, under viss tid icke skall äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 1919 och gäller till den 1 mars 1920. Av Konungen jämlikt denna lag meddelad bestämmelse må ej äga tillämpning längre än till sistnämnda dag.

Ovan åberopade statsrådsprotokoll över finansärenden innehåller i detta ämne följande yttrande av departementschefen:

»Med anledning av en utav fullmäktige i riksbanken gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t i en till 1916 års riksdag avläten, den 4 februari nämnda år dagtecknad proposition, nr 37, riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 8 februari 1916, att riksdagen, som funnit det vara lämpligt, att möjlighet bereddes att under utomordentliga förhållanden sådana som de dåvarande vidtagna de åtgärder, som innefattades i Kungl. Maj:ts förslag, bifallit Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition. Emellertid uttalade riksdagen beträffande ändringen av § 9 i lagen om rikets mynt, att med hänsyn till innehållet i gällande myntkonvention mellan de skandinaviska länderna Kungl. Maj:t icke torde underlåta att, innan förändrade bestämmelser i berörda avseenden tillämpades, med respektive länders regeringar inleda de särskilda underhandlingar, som för ändamålet erfordrades.

Den 8 februari 1916 utfärdade Kungl. Maj:t lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av 9 § i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 (nr 18) av följande lydelse:

Om sådant med hänsyn till utomordentliga, av krig föranledda förhållanden prövas oundgängligen nödigt, må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret,

ej mindre för viss tid fritaga riksbanken från den enligt 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 riksbanken åliggande skyldigheten att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnas,

än även förklara, att bestämmelsen i § 9 lagen om rikets mynt den 30 maj 1873, om rätt för en var, som vid myntverket inlämnar guld, att därför erhålla guldmynt, under viss tid icke skall äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling och gäller till och med den 4 februari 1917. Av Konungen jämlikt denna lag meddelad bestämmelse må ej äga tillämpning längre än till och med sistnämnda dag.

Samma den 8 februari 1916 utfärdades vidare kungörelse (nr 19), däri Kungl. Maj:t med föranledande av nyss anförda lag för tiden från och med den 9 februari till och med den 31 juli 1916 fritog riksbanken från den enligt 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 riksbanken åliggande skyldigheten att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnades.

Sedan härefter sådana underhandlingar mellan de tre nordiska ländernas regeringar, som av riksdagen förutsatts, blivit slutförda, utfärdade Kungl. Maj:t den 28 april 1916 förordning (nr 110), däri Kungl. Maj:t med stöd av lagen den 8 februari 1916 förklarade, att bestämmelsen i § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 om rätt för en var, som vid myntverket inlämnar guld, att därför erhålla guldmynt, under tiden från och med den 1 maj tillsvidare till och med den 31 juli 1916 icke skulle äga tillämpning.

Vidare blev genom förordning den 8 juli 1916 (nr 292) stadgat, att de i kungörelsen den 8 februari 1916 och i förordningen den 28 april 1916 meddelade bestämmelserna skulle gälla jämväl för tiden från och med den 1 augusti 1916 tills vidare till och med den 4 februari 1917.

Efter förnyade framställningar av fullmäktige i riksbanken har sedermera Kungl. Maj:t, under framhållande av att de förhållanden, som legat till grund för ifrågavarande lagstiftning, alltjämt vore för handen, till såväl 1917 års riksdag som till 1918 års lagtima riksdag avlätit propositioner med förslag till lagar av enahanda innehåll som lagen av den 8 februari 1916.

Efter det propositionerna bifallits, hava lagar i ämnet utträdats den 3 februari 1917 (nr 29) och den 22 februari 1918 (nr 83) med giltighetstid, den förra lagen från och med den 5 februari 1917 till och med den 28 februari 1918 och den senare lagen från och med den 1 mars 1918 till och med den 28 februari 1919.

Genom tid efter annan utfärdade förordningar har Kungl. Maj:t, med stöd av nämnda lagar, för den tid desamma ägt giltighet *ej mindre* fritagit riksbanken från den enligt 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 riksbanken åliggande skyldighet att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnades, *än även* förklarar, att bestämmelsen i § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873, om rätt för en var, som vid myntverket inlämnade guld, att därför erhålla guldmünt, icke skulle äga tillämpning.

Fullmäktige i
riksbanken.

Fullmäktige i riksbanken hava nu inkommit med en den 21 innevarande januari dagtecknad, så lydande skrivelse:

»Lagen av den 22 februari 1918 angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av § 10 andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 gäller till och med den 28 februari 1919.

De förhållanden, som föranledde förstnämnda lags utfärdande, ha numera i många avseenden väsentligt förändrats, men kursställningen på den internationella valutamarknaden är fortfarande sådan, att svenska kronor stå väsentligt högre i värde än flertalet övriga valutor. Så länge detta är fallet, kan eventuell guldexport från andra länder väntas komma att i första hand bliva dirigerad till Sverige. Det vore därför enligt fullmäktiges mening föga välbetänkt att — så ovisst som även den närmaste framtiden för närvarande ter sig — avskaffa det skydd, som lagen av den 22 februari 1918 innebär.

Fullmäktige tillåta sig följaktligen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga proposition om ny lag av enahanda innehåll som den nu omförmälda att gälla under tiden från och med den 1 mars 1919 till samma dag år 1920.»

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava den 23 innevarande januari yttrat sig i ärendet och därvid tillstyrkt den av bankofullmäktige gjorda framställningen.

Departements-
chefen.

Även jag anser på de av fullmäktige i riksbanken anförda grunder, att bestämmelserna i lagen den 22 februari 1918 angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 böra förnyas att gälla för ytterligare ett år efter det desamma den 28 nästkommande februari träda ur kraft.

I anledning därav att 1917 och 1918 års lagtima riksdagar, vid behandling av Kungl. Maj:ts propositioner i ämnet, beträffande den för varje gång ifrågasatta ändringen av § 9 i lagen om rikets mynt, förklarar sig med hänsyn till innehållet i gällande myntkonvention mellan de skandinaviska länderna förutsätta, att förändrad bestämmelse i berörda

avseende utfärdades i samförstånd med respektive länders regeringar, torde det böra framhållas, att ifrågavarande bestämmelse i § 9 i lagen om rikets mynt givetvis kommer att sättas ur tillämpning allenast under den av riksdagen antydda förutsättning.»

Såsom skäl för den nu föreslagna åtgärden framhålla fullmäktige, att de förhållanden, som föranledde nu gällande lags utfärdande, visserligen numera i många avseenden väsentligt förändrats, men att kursställningen på den internationella valutamarknaden fortfarande vore sådan, att svenska kronor stode väsentligen högre i värde än flertalet övriga valutor. Så länge detta vore fallet, kunde eventuell guldexport från andra länder väntas komma att i första hand bliva dirigerad till Sverige. Det vore därför, enligt fullmäktiges mening, föga välbetänkt att — så oviss, som även den närmaste framtiden för närvarande tedde sig — avskaffa det skydd, som lagen av den 22 februari 1918 innebure.

Utskottet.

Även utskottet anser den politiska ställningen och de ekonomiska förhållandena i världen ännu vara så ovissa, att de på framställning av fullmäktige nu föreslagna bestämmelserna om förnyad rätt för Kungl. Maj:t att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket av lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av 9 § i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 böra av riksdagen bifallas.

Utskottet vill dock tillika framhålla, att utskottet härmed icke velat uttala sig för att riksbanken under nuvarande förhållanden borde i allmänhet undvika att övertaga guld. Under det senaste året har sedelcirkulationen så stigit, att guldkassan numera utgör en mindre procent av sedelstocken än tidigare. Åren 1910—1917 uppgick sålunda riksbankens metalliska kassa i förhållande till sedelcirkulationen i medeltal för

år 1910 till 43.79 procent	år 1914 till 42.81 procent
» 1911 » 43.42 »	» 1915 » 40.17 »
» 1912 » 46.21 »	» 1916 » 49.57 »
» 1913 » 48.78 »	» 1917 » 45.53 »

Detta förhållande utgjorde år 1918 endast 39.89 procent, varvid dessutom är att märka, att proportionen under månaderna juli—december var 37.59 procent. Den 1 februari 1919 var guldkassan 279,774,882 kronor och sedelcirkulationen 730,369,162 kronor samt förhållandet dem emellan således 38.31 procent.

En förbättring av denna proportion synes utskottet eftersträfvansvärd, och i detta avseende torde de nuvarande kursförhållandena endast vara till fördel. Skulle den svenska kronan sjunka under guldpariteten,

komme det sannolikt att bliva svårare och förenat med större kostnader att indraga guld från utlandet.

I följd av den ökade sedelcirkulationen har det visat sig nödvändigt att höja den riksbanken utöver den metalliska kassan medgivna sedelutgivningsrätten. En större guldkassa medför en ökning av sedelutgivningsrätten och den nu medgivna tillfälligt förhöjda sedelutgivningsrätten skulle möjligen i viss mån därigenom kunna undvikas. Även med hänsyn härtill synes det därför utskottet önskvärt att, om förhållandena så medgiva, riksbankens metalliska kassa ökas, så mycket hellre som bankens innehav av utländska valutor synes vara väl stort i förhållande till guldkassan.

Men även om en ökning av guldkassan sålunda synes önskvärd, utgör detta dock icke något skäl för avslag å den föreliggande propositionen, ty möjligheten av att riksbanken i så fall skulle kunna komma att tvingas övertaga för mycket guld och sedelcirkulationen därigenom endast ytterligare stegras är icke utesluten. Fullmäktige böra därför beredas utväg att kunna skydda riksbanken mot en sådan eventualitet.

Åberopande vad sålunda förekommit hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 50
må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 18 februari 1919.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna*, *Gustafsson*, friherre *Langenskiöld*, *Hedenström*,
Modig och *Lindley* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson*, *Gustafsson* i Örebro, *Borg*, *Sommelius*, *Jonsson* i Gumboda, *Edbom*, *Borggren* och *Persson*.